

Geografie – OBYVATELSTVO ASIE, opakování přírodních krajín –

Mgr. Barbara Baarová, prof. RNDr. Vladimír Baar, CSc.

Úvod

Osnova:

1. ANOTACE
 - 1.1 Asie jako téma v RVP ZV a RVP G
 - 1.2 Kontext výukové situace – cíl, téma, návaznost obsahu
 - 1.3 Didaktické uchopení obsahu – komentovaná analýza činnosti učitele a žáků
2. ANALÝZA
 - 2.1. Strukturace obsahu – rozbor vybrané výukové situace s využitím konceptového diagramu
 - 2.2. Rozbor transformace obsahu s výhledem k alteraci
3. ALTERACE
 - 3.1. Posouzení kvality – kategorizace výukové situace
 - 3.2. Návrh alterací
 - 3.3. Návrh alterací k vybrané části výukové situace
4. Závěr

1 ANOTACE

Asie jako téma v RVP ZV a RVP G

V rámci RVP je zeměpis řazen do vzdělávací oblasti Člověk a příroda přičemž téma „Asie“ zasahuje do tematického celku Regiony světa, Geografické informace, zdroje dat, kartografie a topografie, Přírodní obraz Země, Společenské a hospodářské prostředí a Životní prostředí. Téma Asie však není striktně vyjmenováno, RVP píše pouze o makroregionech a modelových regionech, proto výběr už záleží na konkrétním ŠVP, resp. autorech učebnic používaných na školách.

Zde citujeme pouze z tematického celku Regiony světa očekávané výstupy žáka:

- „rozlišuje zásadní přírodní a společenské atributy jako kritéria pro vymezení, ohraničení a lokalizace regionů světa,
- lokalizuje na mapách světadíly, oceány a makroregiony světa podle zvolených kritérií, srovnává jejich postavení, rozvojová jádra periferní zóny
- porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry, zvláštnosti a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, oceánů, vybraných makroregionů světa a vybraných států

-
- *zvažuje, jaké změny ve vybraných regionech nastaly, nastávají, mohou nastat a co je příčinou zásadních změn v nich...*“(RVP ZV 2016)¹

Z výčtu těchto čtyř výstupů je zjevné, jak těžký úkol stojí před učitelem sedmého ročníku základní školy, aby žáci zvládli informace o Asii v takové podobě. Podotýkáme, že neuvádíme výstupy z dalších výše uvedených tematických celků.

Regionální geografie sice patří k nejvíce oblíbenému učivu, avšak je nutno si uvědomit, že žáci druhého stupně nenavazují v tématu Asie na učivo 1. stupně ZŠ. Tam se totiž vyučuje regionální zeměpis Česka a Evropy, který je v podstatě opakován ve vyšších ročnících druhého stupně. Dle očekávaných výstupů mají žáci zvládat práci s mapou, s atlasem. Sice neočekáváme skvělou orientaci v tematických mapách, ale obecně-zeměpisné mapy nečiní již ve výuce velké problémy.

Na gymnáziích² se téma Asie v geografii řadí do vzdělávací oblasti Člověk a příroda do tematických celků Přírodní prostředí, Sociální prostředí, Životní prostředí, Regiony, Geografické informace, avšak stejně jako u základní školy ani zde není tento region striktně vyjmenován, píše se pouze o makroregionech a modelových regionech.

1.1 Kontext výukové situace – cíl, téma, návaznost obsahu

Videohospitační hodina proběhla na devítileté základní škole, která je jednou ze sedmi základních škol v třicetitisícovém městě v okrese Karviná. Na této škole se vzdělává přibližně 400 žáků, průměrně po 22 v jedné třídě. Tuto hodinu vedl student druhého ročníku navazujícího magisterského studia učitelství pro základní a střední školy v kombinaci matematika – geografie. Student absolvoval dva semestry průběžné pedagogické praxe, v rámci které měl dva 15minutové mikrovýstupy (na základní a střední škole) a jednu celou odučenou hodinu. Do té doby nikde neučil, neměl žádnou pedagogickou praxi. Souvislou pedagogickou praxi má absolvovat teprve v únoru 2018. Tuto konkrétní vyučovací hodinu si připravoval student sám, konzultoval s didaktikem jen objem probíraného učiva, hodinu si nevyzkoušel nanečisto před svými spolužáky. Videohospitační hodina proběhla dne 24. ledna 2018 ve třídě 7. A, ve které se učí 14 chlapců a 11 dívek. V této konkrétní hodině bylo přítomných 22 žáků, z toho jsou 4 žáci s SPU (dysortografie, dysgrafie), jeden z nich má pedagogickou asistentku (ADHD, autismus). Průměrná známka ze zeměpisu v této třídě v prvním čtvrtletí byla 1,76. Záznam byl pořízen školní videokamerou.

Cílem hodiny bylo zopakování učiva o přírodních krajinách Asie a seznámení s obyvatelstvem Asie: s počtem obyvatel, hustotou zalidnění, jazyky, rasami a náboženstvím. Na předcházející hodině bylo probráno podnebí a přírodní krajiny Asie, po hospitované hodině se bude učitel věnovat již jednotlivým regionům Asie. V ŠVP na této škole je geografii Asie věnováno přibližně 14 hodin, časová dotace zeměpisu ve zdejším sedmém ročníku jsou dvě hodiny týdně. Učební plán zeměpisu v sedmém ročníku na této škole obsahuje regionální zeměpis Ameriky, Asie a Evropy.

¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Úprava RVP ZV na základě novely školského zákona (zákon č. 82/2015 Sb.), požadavků Evropské komise a Akčního plánu inkluzivního vzdělávání MŠMT na období 2016 – 2018, Národní ústav pro vzdělávání, Praha 2017

² Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, Národní ústav pro vzdělávání, Praha 2007.

V této třídě učitel používá učebnice nakladatelství PRODOS určené pro sedmý ročník³, nepoužívá však pracovní sešity vydané k této publikaci, žáci pracují se školním atlasem světa (Kartografie). Ve výše uvedené učebnici je Asii věnováno 14 témat, úvodní kapitoly se zaměřují na členitost, povrch, vodstvo, podnebí a krajiny, posledním tématem před regionalizací kontinentu je právě Obyvatelstvo Asie. Kapitola nese název „Nejlidnatější světadíly“ a již v úvodním motivačním textu autoři vysvětlují pro žáky těžce představitelné číslo počtu obyvatel na jednoduchých až legračních příkladech (jak dlouho by trvalo, kdyby si žák měl potřást rukou s každým Asiátem, jak dlouhou řadu by vytvořili Asiaté, kolikrát by zaplnili Václavské náměstí). V textu se pojednává o důvodech rozdílné hustoty zalidnění, krátce o starověkých civilizacích a tím pádem vzniku největších světových náboženství, o mozaice jazyků a ras, o životní úrovni. Obrazový materiál obsahuje snímky přeplněného indického města, Araba, Vietnamce, Žida, Japonky a Indky, tabulka shrnuje velká světová náboženství a oblasti jejich vzniku. V pracovním sešitě je úkol pro tvorbu kartogramu: nachází se zde slepá mapka Asie s hranicemi států, nevyplněná legenda a tabulka, ve které jsou uvedené státy podle převažujícího náboženství. V učebně, ve které probíhala videohospitace, byl k dispozici dataprojektor a velké plátno, počítač s připojením na internet a nástěnná obecně-zeměpisná mapa Asie.

1.2 Didaktické uchopení obsahu – činnost učitele a žáků

Níže uvádíme komentovaný rozbor činnosti učitele a žáků, fáze hodiny a stopáž, jelikož byla natočena dvě videa postupně, uvádíme stopáž druhého od nuly, studenta pro lepší přehlednost označujeme jako učitele.

1.3 Přepis videozáznamu s komentáři

0:00 – 1:42 Úvod hodiny

Učitel: představuje se, sděluje žákům téma opakování, rozděljuje žáky do skupin, sděluje pokyny pro splnění úkolu, rozdává obálky s obrázky

Žáci: rozdělují se do skupin, rozkládají didaktickou hru na stole

1:42 – 6:30 Samostatná práce žáků

Učitel: upřesňuje zadání, kontroluje žáky

Žáci: řeší didaktickou hru, spolupracují

Komentář:

Učitel připravil pro žáky obálky se třemi sadami pojmů, první obsahovala názvy přírodních krajin, druhá barevné fotografie těchto biomů a třetí barevné fotografie typických zvířat. Žáci měli kartičky přiřadit k sobě. Učitel oznámil, že tato didaktická hra je soutěž, děti pilně

³ VOŽENÍLEK, Vít, Miloš FŇUKAL a Marta MAHROVÁ. *Zeměpis 3: zeměpis oceánů a světadíly (2) : Amerika, Asie, Evropa*. Olomouc: Prodos, 2001. ISBN 9788072301065.

pracovaly, radily se a dohadovaly. Ve třetí minutě učitel upřesnil zadání, aby žáci seřadili krajiny, „jak jdou postupně za sebou“. Přesněji měl říci, že je mají seřadit podle zeměpisné šířky nebo podle výskytu od rovníku směrem k pólu. Jeden žák s SPU (+ ped. asistent) byl v trojici, asistentka mu nepomáhala, on se aktivně nezapojoval, pozoroval, co dělají jeho dvě spolužačky. Po splnění úkolu jim učitel oznámil, že to soutěž nebyla, což považujeme za demotivační.

6:30 – 11:00 Kontrola didaktické hry

Učitel: správné řešení pouští žákům v prezentaci

Žáci: kontrolují svou práci

Komentář:

V této části hodiny bohužel nacházíme velmi mnoho obsahových chyb, které ukazují na odbornou nepřipravenost učitele.

U: Tak, super, super, super. Všichni se otočte na mě, na chvíličku. Já vím, že jsem řekl, že je to soutěž, ale vítěz tu není. Takže půjdeme spolu, jo.

U: Tak, co si myslíte, že je to nejvyš položené místo a nejvíc chladné místo v té Asii?

Ž: [Viki] Tundra?

U: Super, takže tundra. Máte? Já jsem si všiml, že všichni jste samozřejmě dobře přidali ty dva obrázky k sobě, i tu tundru. Jo, takže všichni správně.

„Nejvyš položené místo v Asii“ není tundra, ale nejvyšší hora světa. Učitel si plete zeměpisnou šířku s výškou, navíc zapomněl již při tvorbě didaktické hry, že nejsevernější krajinou jsou polární pustiny. Učitel stále vyvolává jednu (nejaktivnější) žákyni, ukazuje na tabuli snímek „tundry“, ale ve skutečnosti obrázek představuje polární pouštinu. Připouštíme, že v učebnici nejsou polární pustiny popsány, ale mohl je zmínit, když k nim našel i snímek. Zjišťujeme, že učitel pozapomněl i na další asijské biomy (savana a vysokohorské oblasti – jediný, který nepatří k šířkovým pásům). K tropickému lesu přiřadil varana komodského (lepší by byl orangutan), kterého měli žáci problém poznat, avšak právě varan převážně žije na savaně a jen částečně v nižších nadmořských výškách v tropickém lese. Přínosné bylo, že učitel měl v prezentaci připravené správné řešení a tak dostali žáci správnou zpětnou vazbu, měli čas poopravit případné chyby. Bohužel nedostatkem v této fázi bylo, že žáci nelokalizovali výskyt biomů na obecně zeměpisné nástěnné mapě, která visela vedle plátna (s výjimkou pouští). Žáci mohli doplnit i další zvířata nebo typické rostliny, endemity, učitel mohl jejich aktivitu obodovat a původně oznámenou soutěž realizovat. Jeho věta „vítěz tu není“ neodpovídá skutečnosti, skupiny pilně pracovaly, seřazovaly kartičky i logicky správně (i když žáci nebyli schopni poznat varana). Po celou dobu opakování nepoužil jiný termín, než krajina, avšak v atlasech, v učebnicích, na nástěnných mapách se objevují termíny: přírodní krajiny, vegetační pásy, biomy. Doporučujeme je použít jako synonyma a vysvětlit, že se odborníci nedohodli na používání shodných odborných pojmů a proto je autoři učebnic a atlasů používají různě. Z didaktického hlediska nedoporučujeme používat ironii – proč učitel komentuje zařazení velblouda do pouští jako paradox?

Ž: [Tomáš M.] Pouště a polopouště

U: Super. Jaké zvíře jste tam přiřadili?

ŽŽ: Toho velblouda.

U: Paradoxně velblouda. Tak dokázal by mi na mapě někdo ukázat, kde jsou nějaké pouště?

Další část transkriptu by snad ani neměla mít komentář, mluví sama za sebe. Žáci měli ke stepím přiřadit správné zvíře, které měly zobrazené na malé kartičce. V Mongolsku na stepích žijí jak koně, tak osli, při pohledu na koně Převalského si všimnete jejich podoby. Učitel nejenže nevhodně (urážlivě) komentoval odpověď žákyně, ale také všem přítomným dokázal, že sám nezná správný název – (není to kůň Převalský, ale kůň Převalského).

U: A to zvíře víte, jak by se jmenovalo?

Ž: [dívka v prostřední skupince] Osel?

U: [s úsměvem] **Ty jsi osel.**

Ž: Kůň

U: Kůň správně. Je to kůň ...

Ž: [Viki] Převalský

U: **Převalský** správně. To jsem ani netušil, že budete vědět...

11:04 – 21:58 Expozice – Obyvatelstvo Asie

Učitel: rozdává pracovní listy, klade otázky,

Žáci: aktivně odpovídají, zapojují se do vyučovacího procesu, vybarvují mapu

Komentář:

Učitel na začátku hodiny nesdělil žákům téma hodiny, žáci ho sami odvodili z úvodního snímku v prezentaci. Obecně celou tuto část považujeme za zdařilou, učitel se snažil, aby žáci na základě tabulky s počty lidí v jednotlivých státech zjistili, že sedm nejlidnatějších států světa leží v Asii. Žáci věděli, kolik je lidí na Zemi, uměli vyjmenovat kontinenty, byli schopni zařadit státy do jednotlivých kontinentů, a neznali-li Bangladéš, našli ho na mapě. Postupně doplňovali do svého pracovního listu informace:

Obyvatelstvo

Počet obyvatel Asie: _____

Nejlidnatější státy: _____ *Oblasti:* _____

Máme připomínku jen k velikosti výše uvedené tabulky v prezentaci – jelikož s ní měli žáci aktivně pracovat, měla být určité přes celý snímek. Učitel žákům sdělil, že počet obyvatel stále roste a že ten problém Čína řeší zavedením politiky jednoho dítěte (miskoncepce – tato politika byla zrušena v roce 2015). Tuto politiku názorně vysvětlil dětem na jejich rodinné situaci:

U: ...To znamená, že v rodině může být jenom jedno jediné dítě. Což, kdo tu má sourozence?

ŽŽ: [žáci se hlásí]

U: Tak si představte, že byste byli sami. A kdo má staršího sourozence?

ŽŽ: [žáci se hlásí]

U: Tak byste tu nebyli. Jo, kdyby se to zavedlo u nás.

21:59 – 27:59 (video 01 do 26:59, video 02 do 01:00) Samostatná práce žáků

Učitel: zadává práci

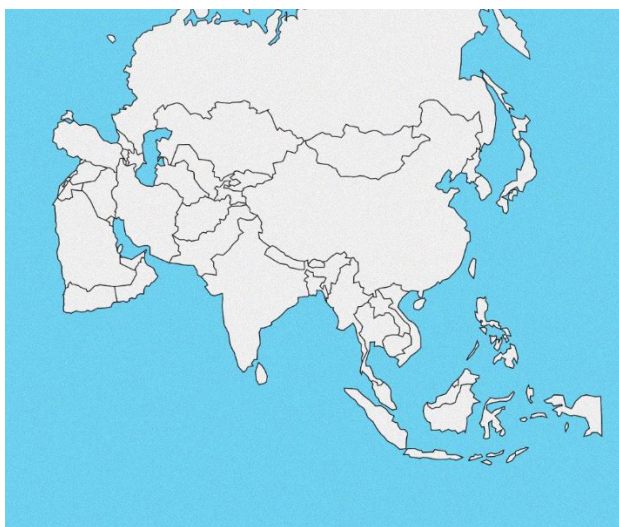
Žáci: vybarvují mapu podle atlasu

Komentář: Žáci dostali za úkol překreslit mapu hustoty zalidnění z atlasu do svých pracovních listů.

Jejich mapa neměla legendu, nevěděli, že vlastně překreslují kartogram, považujeme tento úkol za naprosto zbytečný, nerozvíjí žádné kompetence, není přínosný. Další komentář přineseme níže, jelikož tuto část výuky jsme vybrali k rozboru transformace obsahu s výhledem k alteraci.

Ukázka zadání k této části hodiny:

Zakresli do mapy hustě osídlené oblasti: (atlas str. 86), (pozn. využij žlutou a červenou pastelku)

/zmenšeno/

Nejméně osídlené oblasti: _____

28:00 – 37:00 (video 02 1:00 – 10:00) Expozice – rasy, míšenci

Učitel: komentuje svou prezentaci, klade otázky, kontroluje stav zápisu v PL

Žáci: aktivně se zapojují do vyučovacího procesu, zapisují informace do listu

Komentář: Učitel žákům prezentuje obrázky lidí reprezentujících jednotlivé rasy, obeznamuje je s novými pojmy (rasa europoidní, mongoloidní, negroidní), představuje snímky zástupců jednotlivých ras a míšenců, ukáže na mapě, které rasy se vyskytují v jednotlivých částech Asie. Jen připomínáme, že názvy míšenců (mestic, zambo, mulat) se používají v Americe, ne v Asii. Bohužel, zde došlo dle našeho názoru k velké pedagogické chybě. Při vysvětlování míšenců se učitel snažil být familiární a použil obratu „když se zkříží černoši se šikmoočkou“, přičemž nejaktivnější žákyně (a dle názoru učitelky také nejinteligentnější ve třídě), na kterou se učitel obracel po celou dobu výuky, je vietnamského původu. V této situaci musíme zdůraznit, že nejen používání žargonu, ale také nespisovné češtiny provázelo celou hodinu: „věděl by někdo mi říct“ nebo „zajímavé, že víte prezidenta“ nebo „kde se ty rasy vyskytují“ nebo „oni mají v nějakém úmyslu, že ten hinduista, když tam skočí“ nebo „furt sedí a medituje, medituje“. V prezentaci se vyskytlo i pár gramatických chyb.

Na konci této části hodiny učitel dal dost velký prostor žákům, aby provedli zápis, většina žáků dle záběrů kamery však nebyla schopna informace doplnit samostatně a tak dvě minuty seděli a nic nepsali. Učitel mohl zareagovat dříve, ale je dobře, že potom odpovědi na otázky týkající se ras nahlas zopakoval, oblasti ukázal na mapě.

Rasy

Které 2 hlavní rasy dominují v Asii: _____

Jak se říká míšencům těchto 2 ras: _____

Ke každé rase přiřaď alespoň 2 státy, ve kterých převažuje:

Rasa _____ → _____

Rasa _____ → _____

37:00 – 48:30 (video 02 od 10:00 – 21:30) Expozice – náboženství a jazyky

Učitel: názorně v prezentaci ukazuje hlavní symboly světových náboženství, použít ukázky jazyků

Žáci: doplňují pracovní list, snaží se aktivně zapojit do diskuse, využívají vědomostí ze základů společenských věd.

Komentář: Tuto část hodiny jsme vybrali k rozboru transformace obsahu s výhledem k alteraci. Žáci byli velmi aktivní, poznali symboly jednotlivých náboženství, při výkladu již učitel nekladal otázky, myslíme si, že to bylo z důvodu časové tísně. Zvonek sice zvonil, ale teprve pak učitel přešel k tématu jazyků (v rychlosti) a přetáhl hodinu o 4 minuty. Pustil žákům ukázky hebrejštiny a ruštiny, na otázky v pracovním listu odpověď nedostali, proto je měli doplnit za domácí úkol. V pracovním listu mohl být místo slova nejzastoupenější spíše nejužívanější.

Jazyky

Které jazyky jsou nejzastoupenější v Asii:

Ve kterém státě se mluví hindštinou? _____

K jednotlivým písmům doplň jejich názvy:

2 Analýza výukové situace

Ve sledované hodině proběhla v expoziční fázi frontální výuka, převažoval výklad a rozhovor mezi učitelem a žáky. Úvodní opakování bylo realizováno pomocí motivační didaktické hry ve skupinkách, které si vytvořili sami žáci. Autistický žák byl v tříčlenné skupince, během řešení úkolu mu pedagogická asistentka nepomáhala. Po celou dobu žáci nepracovali s učebnicí, pouze s atlasem, pracovním listem. Obecně lze podotknout, že v případě jednodušších otázek reagovala většina žáků, pasivní přístup zvolila naprostá menšina, avšak na těžší otázky (nebo ještě nepoložené) odpovídala jediná žákyně. Názornost byla částečně podpořena prezentací, učitel se snažil propojovat vysvětlované poznatky s informacemi dříve nabytými (náboženství). Práce učitele byla ztížena tím, že se vyučující student předstoupil před danou třídu poprvé, žáky neznal, avšak měl na stole jejich seznam a snažil se je oslovovat jmény, což je mile překvapilo. Žáci se chovali vstřícně, snažili se být aktivní a nebyly zaznamenány žádné výchovné problémy. Učitel působil zjevně nervózně, což ovlivňovalo jeho jazykový projev (krátké věty, opakoval slova, používal pomocná slova „tak“ a „jó“), a také tempo celé hodiny (dlouhé pauzy). Učitel se snažil dětem přiblížit, použil žargón, nespisovnou češtinu, usmíval se, pohyboval se po třídě, aby zjistil, v jakém stavu rozpracovanosti mají žáci své úkoly. Snažil se žáky nabádat ke správným odpovědím dalšími otázkami, v případě dobrých odpovědí používal slovo „super“, „správně“. Učitel se snažil zařadit do pracovního listu různé úlohy, hned na začátku děti měly zjistit nejlidnatější státy. Tímto byla rozvíjena kompetence k řešení problému, žáci totiž museli popřemýšlet a pracovat s dvěma mapami (mapou lidnatosti a politickou), což dle videozáznamu zvládlo pouze několik jedinců. Kompetence k učení byla rozvíjena, když žáci doplňovali fixační pracovní list s pomocí atlasu a prezentace, odpovídali na otázky učitele nebo se snažili identifikovat snímky v prezentaci a tímto sami vytvářet výukový obsah hodiny, kompetence komunikativní, sociální a personální byly podpořeny díky skupinové práci na začátku hodiny a díky společnému dohadování při rozpoznávání jazyků u zvukových nahrávek.

V hospitované třídě se kromě tří žáků s SPU vzdělává také žák, který má diagnostikovaný autismus, ADHD a proto využívá pomoci pedagogické asistentky. Učitel pro něho neměl připravenou jinou práci, asistentka žákovi pomáhala sporadicky. Dle videozáznamu samostatně nezvládal úkoly v pracovním listu a aktivně se nezapojil do skupinové práce (byl ve skupince a pozoroval práci svých spolužáků).

2.1 Strukturace obsahu – rozbor s využitím konceptového diagramu

Na první úrovni je z pohledu metodiky 3A⁴ naučení se pojům, dosažením druhé úrovně je porozumění konceptům, jevům, souvislostem v rámci předmětu a třetí úroveň je přesahem k dosažení kompetencí – dovedností. Lze tedy posuzovat kvalitu výuky z hlediska spojení mezi rozvojem dovedností a osvojováním samotného učiva.

Posouzením výukové situace jsme došli k závěru, že daná hodina částečně splnila předem stanovený cíl, byla zaměřena na zopakování přírodních krajín Asie, kdy žáci seřadili biomy podle zeměpisné šířky a přiřadili k nim typické zvíře, necharakterizovali však dále jednotlivé krajiny. Dalším cílem bylo přiblížit žákům počet obyvatel Asie ve srovnání s jinými kontinenty, identifikovat důvody vysokého zalidnění v určitých oblastech či naopak řídkého osídlení. Jelikož téma hodiny znělo Obyvatelstvo Asie a žáci se nedozvěděli o urbanizaci, životní úrovni obyvatel, nestihli probrat jazyky a učivo fixovat, považujeme cíle za částečně splněné. Žáci vyhledávali informace, třídili je a propojovali. Někteří z nich byli schopni je vysvětlit a vyjádřit svými slovy. V případě rozvíjení analýzy a porozumění obsahu docházelo ke konceptualizaci, čili k používání obecně užívaných termínů, znaků a symbolů (v legendách map) a propojování s poznatky z jiných vzdělávacích oblastí (základy společenských věd, přírodopis, dějepis), chybělo žákovské zkoumání. Třetí oblast – metakognice, řízení učení a motivace byly částečně rozvíjeny pomocí samostatné práce s pracovním listem, žáci spolupracovali ve skupinkách, aby došli v určitém čase ke správným řešením zadání. Někteří z nich prokazovali zájem o učení, plánovali a organizovali svou práci.

Nyní se budeme zabývat příklady rozdělení jednotlivých pojmů a dovedností mezi tematickou, konceptovou a kompetenční vrstvu. Budeme se snažit zachytit vybranou výukovou situaci (expoziční část hodiny) na konceptovém diagramu, který má ukazovat hloubkovou strukturu významové a logické výstavby obsahu vyučované hodiny.

Tematická vrstva zachycuje pojmy a témata nejbližší smyslové zkušenosti žáka. Do tematické vrstvy proto zařadíme pojmy: hustota zalidnění, počet obyvatel, rasy, jazyky, náboženství, aniž bychom žákům museli vysvětlovat, co tyto pojmy znamenají. Seznámili se s nimi při výuce regionální geografie Afriky v šestém ročníku a Ameriky na začátku sedmého ročníku. Na základě již známých pojmů a kategorií mohou charakterizovat obyvatelstvo Asie blíže, což se projeví v další vrstvě diagramu.

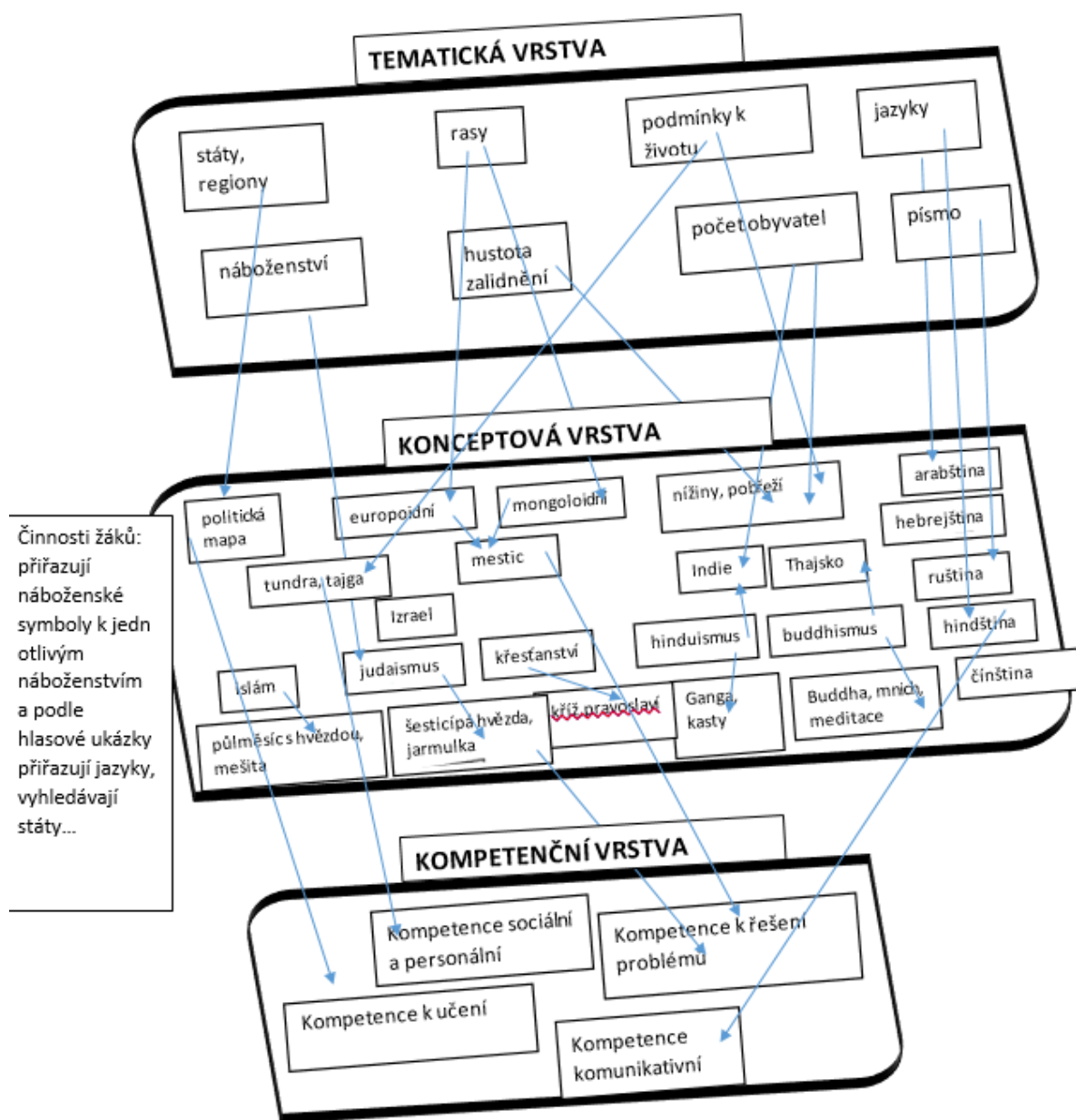
Konceptová vrstva zachycuje pojmy, specializovanou oborovou terminologii, která v mnoha případech spadá do tematické vrstvy. V případě naší hospitované hodiny do konceptové vrstvy spadají některé názvy států a regionů (v diagramu pojem politická mapa), světová náboženství a jejich symboly, jazyky, europoidní a mongoloidní rasa.

Kompetenční vrstva pojmenovává dovednosti žáka, schopnost a možnost jejich rozvíjení. Zaměřuje pozornost na to, jak se žákovská práce v hodině promítá do rozvoje jeho dispozic. Zde se nejvíce projevuje didaktická připravenost a pedagogická schopnost učitele. Kompetence k učení, k řešení

⁴ Janík, T. (2013). *Od reformy kurikula k produktivní kultuře vyučování a učení*. Pedagogická orientace, 23(5), 634–663.

problému, komunikativní, sociální a personální byly v hospitované hodině rozvíjeny těmito činnostmi žáků:

- vyhledávají a ukazují v atlasech a na nástěnných mapách zeměpisné objekty.
- přiřazují geografické názvy k nadřazeným pojmům (vodstvo, povrch).
- dovedou určit dle obrázků lidi určité rasy, míšence.
- samostatně si zapisují informace do pracovních listů.
- seřazují biomy, přiřazují k nim zvířata
- porovnávají politickou mapu s mapou hustoty zalidnění
- spolupracují ve skupinkách za účelem dosažení cíle
- na základě ukázek písma a poslechu přiřazují jazyk

2.2 Rozbor transformace obsahu s výhledem k alteraci

Obsah výuky je třeba částečně změnit, jelikož dle našeho názoru nedošlo k naplnění všech cílů, a pokud se jedná o rozvíjení kompetencí, pak probírané téma nabízí více možností k procvičování dovedností žáků, které nebyly využity. Učitel projevil provázanost odborné části (i když došlo k několika miskoncepcím) s didaktickou částí výuky. Hodina sice měla logickou strukturu a některé úkoly byly podnětné, ale díky pomalému tempu a zařazení nevhodné samostatné práce, žáci s největší pravděpodobností nepřenesou nabyté poznatky do každodenního života s uplatněním nabytého pojmového aparátu (v případě náboženství). Výuka by měla žáky co nejvíc motivovat a

kognitivně aktivizovat, dle našeho názoru byla v této hospitované hodině motivační část lépe rozvinuta než kognitivní aktivizace žáků.

Tento konspekt je v celém svém rozsahu použitelný v běžných sedmých ročnících základních škol, míníme však, že ve výuce nezaznělo vše k danému tématu, proto se budeme snažit navrhnout alterace, které povedou ke zlepšení některých míst hospitované výuky.

3 Alterace

Alterace obsahuje posouzení kvality a návrhy na zlepšení v duchu reflektivní praxe. V alteraci se má vyskytnout objektivní posouzení původní výuky a vysvětlení, proč je třeba alteraci vyzkoušet nebo zařadit. Alterace mají zlepšit přístup k řešenému problému vztahu mezi učivem, kompetencemi a dosažení výukových cílů.

3.1 Posouzení kvality výukové situace

Chceme-li posoudit kvalitu výukové situace⁵, musíme mít k dispozici kategorizaci, která bude odpovídat kritériím, které jsou stanoveny odborníky. Víme, že k jednotlivým cílům, dovednostem, by se měli žáci propracovat prostřednictvím činnosti a komunikace pomocí pojmů v konceptové vrstvě a rozvíjet tímto kompetence v příslušném oboru. Jak uvádí Janík a Slavík (Janík, T., & Slavík, J. (2013)) dá se míra kvality rozdělit do čtyř základních úrovní – selhávající, nerozvinutá, podnětná a rozvíjející. Každá z těchto úrovní může vést k dosažení výukových cílů, liší se však v míře přínosu pro žáky. Schéma pro posuzování kvality výukových situací se opírá o přítomnost těchto prvků ve výuce: základní pojmy a dovednosti, analýza a porozumění obsahu, zobecňování – aplikace a metakognice. A právě stupeň zařazení a rozvíjení těchto bodů vyznačuje již výše uvedenou úroveň kvality výukové situace.

Jako nerozvinutá výuková situace je označována ta, ve které mají žáci příležitost osvojit si základní poznatky, jejichž zvládnutí prokazují v odpovídajících testových situacích, nevedou k hlubšímu porozumění, k aplikacím a tímto k učení v souvislostech. Příčinou je zanedbání argumentace ve skupině, pamětní osvojování, nedostatek kritického myšlení. Z tohoto důvodu se přikláníme k celkovému hodnocení hospitované hodiny jako nerozvinuté. Jelikož v tomto případě je naléhavost alterací vysoká, nabízíme je v další podkapitole.

3.2 Návrh alterace a její přezkoumání

- a) Obecně navrhuje, aby vyučující zaměřil pozornost na nadměrné používání výstelkových slov („taak“ – 93x, „jooo, super“), které posléze ruší posluchače, neumožňují se soustředit na podstatu věci. Rovněž dlouhé pauzy, opakování slov, používání nespisovného jazyka („furt medituju“) či dokonce pejorativních slov („šikmoočko“) velmi snižuje celý učitelův projev. Učitel zřejmě volil jazyk, aby pověděl „totéž“, ale přístupněji pro žáky, je třeba však pamatovat na určitou latku, která by neměla být snižována.

⁵ Janík, T., & Slavík, J. (2013). Hospitační videostudie: anotace – analýza – alterace výukových situací (metodika AAA). In T. Janík, J. Slavík, V. Mužík, J. Trna, T. Janko, V. Lokajíčková, P. Zlatníček, *Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky* (s. 217–246). Brno: Masarykova univerzita.

-
- b) Začínající učitel (v našem případě ještě student) si musí důkladně pročíst svou prezentaci, aby se vyvaroval gramatických chyb, malých tabulek a dlouhých pauz. Připravit se tak, aby nemusel neustále číst ve svých poznámkách, aby využil všechny snímky v prezentaci.
 - c) Doporučujeme tedy snažit se dodržet časové rozložení hodiny, netrváme na tom, aby v praxi učitel striktně plán dodržoval, protože při opakování v úvodní části může zjistit, že žáci mají problém s porozuměním již probrané látky a tímto musí obsah vyučovací hodiny přehodnotit. Je třeba vybrat úkoly tak, aby časově nezahltily hodinu bez očekávaného efektu, při samostatné práci upravit časovou dotaci, aby se žáci nenudili, nebo naopak, nevědí-li si rady, má být práce přerušena a vysvětlena. Učitel by neměl přetahovat hodinu o polovinu přestávky (4 minuty).
 - d) Navrhujeme, aby se učitel snažil vyvarovat miskoncepcí, které ve výuce zazněly. Pokud si není jistý svou odborností v daném tématu, je lepší okamžitě využít internet a dohledat správnou informaci, nejlépe, když to udělají sami žáci. Internet v hospitované hodině byl k dispozici, avšak přesto žáci z úst učitele uslyšeli, že v Číně je politika jednoho dítěte, že varan žije v tropických lesích, že tundra je „nejvýš“ položené místo v Asii.
 - e) Navrhujeme, aby otázky směřované k žákům byly rozvíjející, aby žáci měli prostor na ně odpovídat, argumentovat a ne jen doplňovat jedno slovo:

U: Věděli byste název té posvátné řeky?

Ž: řeka Ganga.

U: Super, jo, řeka Ganga. Všimli jste si nahoře těch odpadků, které tam jsou v té řece? Docela paradox na to, že to je posvátná řeka. Oni mají v nějakém úmyslu, že ten hinduista, když tam skočí do té řeky a začne se umývat, tak se nějakým způsobem očistí.

U: Další náboženství. Máte tu tři obrázky. Tak, věděl by někdo, o jaké náboženství se může jednat?

ŽŽ: [žáci se hlásí, jeden z nich je vyvolán] křesťanství.

U: Super, je to křesťanství. V té části Asie jde hlavně o pravoslaví, což je jedna z větví. Pak máme co? Katolíky.

ŽŽ: protestanty.

3.3 Návrh alterací k vybraným částem výukové situace

a) Počet obyvatel

První vybranou částí výukové situace jsou úvodní informace k počtu lidí v Asii. Žáci znají počet obyvatel na světě, vědí, že Asie je největším světadílem, s pomocí učitele vyjmenují ostatní kontinenty. Učitel jim sděluje, že v Asii žije 4,5 mld lidí. Přestože je matematikem, s těmito čísly nepracuje, **žáci mohli vypočítat, kolik procent lidí žije v Asii a kolik procent souše tento světadíl zabírá. Kdyby učitel využil učebnice, které měli žáci na lavicích, pak si mohli přepočítat, že když v Asii bývalo 3,5 mld obyvatel, tak by žákům trvalo 220 let (30 lidí za minutu), než by si s každým potřásli rukou, že řada za sebou stojících Asiaticů by byla 50x delší než rovník (dvě osoby na metr).** Navrhujeme, aby učitel využil motivačního textu v učebnici a s žáky přepočítal všechny uvedené průměry podle aktuálního počtu obyvatel nebo s žáky vymyslel další, zajímavější.

Učitel poskytl žákům tabulku s deseti nejlidnatějšími (s nejvyšším počtem obyvatel) státy světa, ve které našli 7 asijských států a tak žákům matematicky zdůvodnil, proč má Asie nejvíce lidí. **Stále však visí ve vzduchu nezodpovězená otázka PROČ? Proč je tedy v Asii 7 nejlidnatějších států? Chceme navést žáky na to, aby se zamysleli nad všemi faktory, které tuto skutečnost ovlivňují. V hodině proto mělo zaznít, že příčinami jsou: velikost států, jejich zeměpisná poloha (subtropy, případně teplý mírný pás) – klima, úživnost prostoru, historické aspekty (starověké civilizace), náboženství (ovlivňující porodnost). Zde mohl učitel navázat na učivo dějepisu a ptát se, proč se žilo lépe v povodích velkých řek než ve stepích či oblastech s výraznými sezónními rozdíly podnebí, mohl jim sdělit, že pěstování rýže dávalo několikanásobně vyšší výnosy než pěstování jiných obilnin, což umožnilo trvalé usídlení a přežití většího počtu lidí než nomádský způsob života ve stepích.**

Učitel v této části hodiny žákům sdělil, že Čína v rámci regulace počtu obyvatel uplatňuje politiku jednoho dítěte. Chválíme, že se snažil přiblížit tuto situaci dětem používající příkladu počtu jejich sourozenců (úryvek transkripce je v kapitole 1.3), avšak jedná se o miskoncepci, protože tato politika byla zrušena v roce 2015. **Navrhujeme, aby přidal informace, že takovou politiku zasahující do základních lidských práv mohl realizovat pouze stát s autoritativním režimem a totalitními praktikami vládnutí. Na druhé straně mohl zmínit i skutečnost, že demografové odhadují, že kdyby tu politiku nerealizovali, měla by nyní Čína o 300-400 mil. lidí více.**

b) Hustota obyvatel

Navrhujeme, aby učitel striktně definoval pojem „nejlidnatější stát“, který bohužel v češtině znamená jak stát s největší hustotou zalidnění, tak stát s největším počtem obyvatel, což je velký rozdíl:

U: Tak, teď si řekneme, kde je situováno to obyvatelstvo. Řekli jsme Čína, řekli jsme Indie, že jsou to ty **nejlidnatější státy**. No nicméně, když se podíváte na stranu 86, tak uvidíte, že **ta největší hustota a největší počet** těch obyvatel se situuje na východní, jihovýchodní a jižní části té Asie. Takže v klídečku, když budete vědět, se nebojte do toho pracovního sešitu napsat **nejlidnatější státy a zároveň i ty oblasti**.

U: Na prezentaci vidíte ty oblasti. Tak, kde si myslíte, že bude to obyvatelstvo situováno? V horách nebo na pobřeží?

ŽŽ: na pobřeží?

U: Super, jo. To větší zastoupení obyvatel je na pobřeží a v těch nížinách a vlastně čím výš jdeme nebo když to tak vezmu obecně, když půjdeme do nějaké té zamrzlé pustiny, do těch tunder, nebo když půjdeme na pouště, do pralesů nebo do hor, tak když půjdete do takových oblastí tak to obyvatelstvo tam bude velmi zřídka.

Z výše uvedeného transkriptu vyplývá, že učitel opět sám analyzoval mapu (sdělil žákům, které oblasti jsou nejvíce obydlené), nedal jim prostor, aby sami popřemýšleli a ukázali na mapě, proč jsou tak velké regiony skoro neobydlené. Žáci po celou dobu hospitované výuky vlastně nezjistili, jak kvalitativní veličinou je nízká nebo vysoká hustota zalidnění.

Tuto transmisivní výuku navrhujeme nahradit těmito aktivitami:

- **Žáci si ve trojicích otevrou dvě mapy v atlasech (obecně zeměpisnou a mapu hustoty zalidnění a politickou) a vypíšou krajiny a také státy, ve kterých je hustota**

nejnižší x nejvyšší (řady lavic ve třídě mohou mít zvlášť rozdělenou severní Asii, střední atd.)

- Učitel píše na tabuli jednotlivé geografické názvy, žáci je mají najít v atlasech a určit hustotu zalidnění (pracují s legendou a dvěma mapami), tuto aktivitu je možné změnit, když učitel promítá jednotlivé krajiny v prezentaci, např. Velká čínská nížina, Himáláj, Kamčatka, pobřeží Bengálského zálivu.

Největším úskalím této části výuky byl úkol, ve kterém měli žáci sedm minut překreslovat z atlasu (z mapy hustoty zalidnění Asie) do slepé mapy v pracovním listu hustotu zalidnění. **Kdyby byla v pracovním listu uvedena tabulka s hustotou zalidnění nejdůležitějších států a k ní prázdná legenda, pak by museli žáci na základě číselných údajů určit barevnou škálu (určitě by nestačily 2 barvy, jak učitel píše v pokynech) a zpracovat kartogram za pomoci politické mapy. Kdyby se učitel podíval do pracovního sešitu, kde mu autoři připravili podstatně přínosnější úkol – žáci musí na základě tabulky států s převažujícím náboženstvím zakreslit do slepé mapy pět světových náboženství a vytvořit tak mapku, kterou nemají ani v učebnici ani v atlasu.** Bohužel, konstatujeme, že úlohy, ve kterých žáci bezmyšlenkovitě překreslují barvy oblastí (nevěděli kterých) z atlasu do pracovního listu bez legendy, jsou na úrovni mateřské školy, protože toto není ničím jiným, než omalovánkou. Žáci nerozvíjeli žádnou dovednost a ničemu se nenaučili, jen promrhali vzácný čas.

c) Rasy

O rasách se žáci učí již na prvním stupni ZŠ, proto bezproblémově vyjmenovali tři základní rasy, učitel jim sdělil nové pojmy (rasa europoidní, mongoloidní a negroidní), ale bohužel jim nezdůvodnil původ těchto termínů. **Navrhujeme, aby zařadil učivo o rozmístění ras hned na úvod a takto vysvětlil cizí názvy.** Učitel měl připravené snímky lidí reprezentujících jednotlivé rasy a snímky míšenců, žáci měli přiřazovat názvy k obrázkům. Učitel bohužel vysvětlování míšenců věnoval mnoho času na úkor promítnutí snímků lidí žijících v Asii. **Navrhujeme, aby ukázal žákům zajímavé rozdíly nejen v rysech, ale také v oblékání Korejců, Vietnamců, Japonců, Číňanů nebo Mongolů. K tomu mohl nabídnout snímky Indů, Íránců, Turků a Arabů a tímto zaujmout žáky pestrými směsí národů v Asii.** Místo toho učitel zdlouhavě vysvětloval míšení ras (i těch, které se Asie netýkají zásadně), dopustil se hrubé pedagogické chyby, kdy příslušníci mongoloidní rasy nazval šikmoočkou. Bohužel i rozmístění ras znovu ukazoval učitel sám, pouze pro lokalizaci výskytu europoidní rasy byla vyvolána nejaktivnější žákyně Viki (vietnamského původu).

Řada výukových materiálů neziskových organizací se zaměřuje na prezentaci jednotlivých národů, proto doporučujeme jich využít.

d) Náboženství

Žáci velmi pozitivně reagují na promítnuté symboly jednotlivých náboženství, nejsou jim cizí, při vysvětlování podstaty jednotlivých religió doporučujeme pozdržet se vlastních názorů a hodnocení a dodržovat v sedmém ročníku správnou terminologii, výklad učitele totiž dehonestuje buddhisty:

U: Tak, první náboženství. Je typické pro oblasti Číny, Japonska a Thajska. Jsou tam mniši. A jejich já bych řekl **guru**, ale to je blběj název pro vás. Taková **taková modla**, po níž je vlastně nazvána nazváno to náboženství. Tak věděli byste, co to je za náboženství?

Ž: Buddhismus.

U: Tak, super. Buddhismus. Taak, ten buddhismus, tam je hlavním cílem dosažení té nirvány pomocí té meditace. To je ono proč **oni ti mniši furt sedí, jenom meditujou**, meditujou meditujou a myslí, že je to nějakým způsobem, **já bych řekl osvítí, ale neosvítí**.

Následující výklady jednotlivých náboženství se bohužel konaly v podobném duchu. Jak jsme již navrhovali v úvodu alterací, **měl učitel klást rozvíjející otázky, zaměřit se na to, jak náboženství ovlivňuje život lidí v dané oblasti** a nezaměřovat se pouze na encyklopedické charakteristiky, které uváděl v prezentaci nebo subjektivní hodnocení částí oděvů („jarmulka je taková srandovní čepička“)

V úvodu tohoto tématu navrhujeme vysvětlit žákům, že původ všech světových náboženství je v Asii, promítnout jim jednoduchou animaci, zde je návrh jedné z možných: *Animated map shows how religion spread around the world*⁶, i když je třeba podotknout, že v animaci zcela chybí záznam christianizace celé severní Afriky v římském období. Nad důvody (politická korektnost?) je možno se zamýšlet se studenty středních škol nebo v rámci mediální výchovy.

e) Jazyky a písmo

Před prezentací posledního náboženství zaznělo zvonění, učitel nejenže pokračoval ve výkladu o judaismu, ale ještě přešel na další téma, aniž se pokusil o závěrečnou fixaci. Žáci měli v pracovním listu ukázky 4 druhů písma, učitel pouštěl z kanálu Youtube ukázky hebrejštiny a ruštiny, což žáky zaujalo.

Navrhujeme, aby v této konečné fázi hodiny učitel využil připravených ukázek, pro závěrečnou fixaci rozdělil žáky do čtyř skupin a rozdál jim kartičky se snímky lidí (Japonka, Ind, Arabka apod.), se symboly náboženství, ukázkami písma, event. snímky typického jídla či krajiny. Žáci by je měli rozložit (přípevnit) na nástěnnou mapu či velkou mapu rozloženou na Zemi.

Ukázky písma se dají velmi dobře propojit s kulturními a náboženskými souvislostmi – šíření arabského písma do islamizovaných zemí, variant indického písma do oblastí šíření hinduismu a následně buddhismu nebo čínského písma do zemí, kam se šířil čínský kulturní vliv. V neposlední řadě je možno poukázat na vliv kolonialismu – evropského v přijetí latinského písma (Indonésie, Filipíny, Vietnam ad.) a ruského v přijetí cyrilice (středoaasijské státy). A jelikož Asie z pohledu různých typů písma zůstává nejpestřejším světadílem, možno ukázat i písma, která přežila období cizí nadvlády (gruzínské, arménské).

f) Co nezaznělo

Kdyby učitel lépe rozvrhl jednotlivé fáze hodiny, zaměřil se na cíle a klíčová slova, určitě by zařadil poslední téma, které v kapitole o obyvatelstvu chybělo. **Navrhujeme, aby žáci měli možnost dozvědět se více o životě Asiatů – o podílu venkovského obyvatelstva, o struktuře zaměstnání, o jejich životní úrovni, o velkých kontrastech na dnešním asijském kontinentu.**

⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=AvFI6UBZLv4>

V průběhu celé hodiny dostávali žáci časový prostor k tomu, aby postupně zapisovali do pracovního listu své poznatky, docházelo tak průběžně k fixaci, učitel vesměs správné odpovědi s nimi ještě nahlas zopakoval. Avšak během jejich samostatné práce se nevěnoval zvlášť žákovi s SPU, který měl evidentně špatně doplněnou mapu, neptal se ho, zda nechce pomoci a stejně tak nepřidal úkoly nadané dívce, která během celé hodiny projevovala skvělé znalosti problematiky. **Navrhujeme, aby učitel (i ten, který třídu nezná) individuálně přistupoval k žákům podprůměrným i nadprůměrným, přizpůsobil jim úkoly.**

Doporučujeme dodržet 45minutovou dotaci pro výuku, učitel samozřejmě ukončuje hodinu (ne zvonění), ale to ho neopravňuje k tomu, aby vzal žákům 50 % času z přestávky.

Závěr

V tomto článku jsme popsali hospitační videostudii pomocí metodiky AAA (anotace – analýza – alterace), která proběhla na základní škole a kterou vedl jeden ze studentů učitelského oboru geografie – matematika. Jelikož tuto výuku vedl student bez praktických zkušeností, ale s velkým odhodláním, děkujeme mu tímto za jeho odvahu. Student si k výuce regionálního zeměpisu v sedmém ročníku připravil vlastní pracovní list a prezentaci na základě zadání od kmenového učitele, že v hodině má zopakovat učivo o přírodních krajinách Asie a dále učit o obyvatelstvu Asie. Žáci v hospitované třídě byli k sobě přátelští, se zájmem o výuku, neměli sice problém udržet pozornost, ale vyplňování úloh pro ně problematické bylo. Navrhované alterace by měly vést k větší aktivizaci třídy (zvědavost), k přenesení hodnotící role z učitele částečně na žáky (schopnost korekce chyby, schopnost ověření správnosti odpovědi). Zodpovědnost žáka za vlastní učení by se tímto více rozvinula. Obecně by alterace měly vést ke změnám způsobů, jakými učitel tvoří zadání, klade otázky, provází žáky k nalezení řešení, rozvíjí jejich kompetence a poskytuje jim zpětnou vazbu. Přejeme si, aby navrhované alterace vedly k pochopení, že učení v souvislostech je velmi důležité a že je to jediná cesta, jak přivést žáky ke zvědavosti a nadšení pro věc.

Přepis hodiny videohospitace 7.A - 2 videa (01 - 26:59 minut + 02 – 21:30 minut)

U – učitel, Ž – žák, ŽŽ – žáci, [xyz] – poznámky.

Stopáž 0:00 – 1:42

- U: Tak, dobrý den, posad'te se. Takže, mé jméno je Ondřej Svoboda. Jsem studentem tak, jak vy, ale já už na vysoké škole. Učím matematiku, nebojte dneska bude zeměpis. Taaak, minulou hodinu jste dělali co?
- Ž: [Viki] Začali jsme krajiny a podnebí Asie.
- U: Super, takže my si zopakujeme krajiny. Udělejte prosím vás čtveřice, tak jak sedíte v lavicích, tak se otočte, jo. Tady máte jednu. Ty, když budeš sama, když budeš sama, přetáhni se tam do toho levého rohu.
- ŽŽ: [žáci si tvoří skupinky]
- U: Vy tu budete tří, v pohodě to zvládnete. [ke skupince nejbližší k třídnicí] [učitel rozdává zadání pro jednotlivé skupiny]

- U: Nerozbalujte to. Já vám řeknu, co je principem toho. Taak, v obálce v obálce máte všichni pár pojmů, které se týkají krajiny, jsou tam zvířata, které se týkají krajiny, které jsou v té krajině. A po vás chcu v tom týmu, co jste, aby každej ten tým, soutěžíte proti sobě, vypsali tak jak tam máte napsané třeba tundra a dáte tam obrázek, jak vypadá, tak krajina a obrázek zvířete, které je typické pro tu krajinu. Rozumíme?
- ŽŽ: [žáci přikyvují] Ano.
- U: Super, máte na to tři minuty. Tak, jedeme jo, pojďme.
- ŽŽ: [žáci pracují ve skupinkách]

Stopáž 3:42 – 11:03

- U: Tak, ještě jedna maličká vsuvka jo. Zkuste mi ty krajiny seřadit tak, jak jdou postupně za sebou, jo.
- ŽŽ: [skupinka žáků] Ne, to je blbě. Asi jo.
- U: Tak, super, dám vám poslední půlminutu.
- Ž: [Viki ve své skupině] Panda není ve smíšených lesích.
- U: Vyhodnotíme si to spolu.
- U: Tak, super, super, super. Všichni se otočte na mě, na chvíličku. Já vím, že jsem řekl, že je to soutěž, ale vítěz tu není. Takže půjdeme spolu, joo?
- U: Tak, co si myslíte, že je to nejvýš položené místo a nejvíce chladné místo v té Asii?
- Ž: [Viki] Tundra?
- U: Super, takže tundra. Máte? Já jsem si všiml, že všichni jste samozřejmě dobře přidali ty dva obrázky k sobě, aji tu tundru. Jo, takže všichni správně.
- U: Tak, co následuje na tu tundru? Co na to navazuje? Který pás? Joo, tak Viki?
- Ž: [Viki] Tajga?
- U: Tajga. Dokážeš mi říct, co je to tajga?
- Ž: [Viki] Tajga je jak kdyby sdružení těch jehličnatých lesů.
- U: Super. Tak. A to zvíře, které si tam přiřadila?
- Ž: [Viki] My jsme tam přiřadili medvěda.
- U: Super, je to jinak řečeno medvěd hnědý, který je typický pro tu tajgu. Někteří tam přiřazovali takové zvíře, které jste nevěděli, co to je. Ale za chvíli se dozvíte, co to je.

U: Taak, další skupinka, která jsem viděl, že to nikdo asi moc nemá správně, co navazuje na tu tajgu. Co by tam mohlo být?

ŽŽ: [Tomáš Bicenc] Stepi?

U: Tak, super, joo. Další další další další ten pás, který tam je se nazývá stepi. Taak, všichni máme ten obrázek přiřazený správně. A to zvíře víte, jak by se jmenovalo?

Ž: [dívka v prostřední skupince] Osel?

U: [s úsměvem] Ty si osel.

Ž: Kůň

U: Kůň správně. Je to kůň ...

Ž: [Viki] Převalský

U: Převalský správně. To jsem ani netušil, že budete vědět. Taak, když máme jehličnaté lesy, jaké máme ještě lesy?

ŽŽ: Smíšené.

U: Super, smíšené. Tak, jaké zvíře by mohlo být v tom smíšeném lesu?

Ž: [Viki] Panda

U: Super, jo? Patří tam ta Panda velká. A jediný problém, který v té Asii tak je ten, že ty smíšené listnaté lesy se extrémním způsobem vykácejí a zbývá tam z toho pouze pole na nějaké to pěstování na ty zemědělské zemědělské plodiny.

U: Tak, máme ty smíšené lesy, co by mohlo být takové pro nás docela nezvyklé místo.

Ž: [Tomáš M.] Pouště a polopouště

U: Super. Jaké zvíře jste tam přiřadili?

ŽŽ: Toho velblouda.

U: Paradoxně velblouda. Taak dokázal by mi na mapě někdo ukázat, kde jsou nějaké pouště?

Ž: [žákyně z přední lavice jde k tabuli] Tak, tady je poušť Gobi. Poušť Kyzylkum a Karakum.

U: Ještě si třeba ukážeme [ukazuje na Arabský poloostrov]

Ž: Jo, poušť Nafúd.

U: No a to poslední, co jste asi nikdo nevěděli, ale určitě co vám řeknu, co to je za zvíře, tak už budete vědět kam to zařadit. To zvíře je varan komodský. Je to možná trošku hůře vidět, nicméně kde ten varan žije?

Ž: [Viki] Tropické deštné lesy.

U: Jo, super, tropické deštné lesy. Tak prosím vás sbalte mi to všechno do těch obálek.

Stopáž 11:04 – 21:58

U: [Učitel rozdává pracovní listy] Jestli můžete. Ti, co mají ty obálky prosím zvedněte se a dejte mi to tam na atlas. Děkuju. Taak, já než dorozdávám ty papíry, koukněte se na prezentaci a zkuste mi říct, co by mohla být dnešní náplň, dnešní hodiny.

ŽŽ: [hlásí se žáci]

U: Normálně to můžete nahlas říct.

ŽŽ: Obyvatelstvo Asie.

U: Super, tak. Budeme se dneska, nějakým způsobem zaobírat obyvatelstvem Asie. Ale ještě, než se vlastně vrhneme na tu Asii, tak bych se chtěl zeptat na jednu věc. Věděli byste kolik kolik má na světě, kolik je na světě počtu obyvatel?

Ž: [Viki] Jako v té Asii?

U: Celkově. Celkově. Na celém světě.

Ž: [Žák v druhé lavici uprostřed] 7 miliard?

U: 7 miliard, jasné, joo? Je to něco kolem 7 a půl už, protože to stále roste. Tak a teďkom se zeptám na tu druhou otázku. Asie, vy už určitě víte, že je to kontinent velikostí jaký? Malý? Velký?

ŽŽ: [ŠUM]

U: Nahlas jo všichni dohromady.

ŽŽ: Je to největší.

U: Super, joo je to největší kontinent. Tak, paradoxně největší kontinent musí mít co?

ŽŽ: Největší počet obyvatel.

U: Bylo by dobré, kdyby měl největší počet obyvatel. Tak, otočte si ty papíry. Do nich si budete normálně psát, máte to pracovní list. Máte to zároveň i zápis. Tak a já vám teď budu vykládat něco o tom obyvatelstvu té Asie. Tak obyvatelstvo Asie má přibližně 4,5 miliardy obyvatel. Jo, ono když si to když si to v té hlavě trošku trošku spojíte. Kolik jsem říkal, že je ve světě obyvatel? 7,5 miliardy. Teď si vezměte, že ty 4,5 miliardy 4,5 miliardy obyvatel je v té Asii. Kolik máme kontinentů?

ŽŽ: [nikdo nic]

U: Dobře budeme je vyjmenovávat. Asie...

ŽŽ: Asie, Evropa, Austrálie, Amerika, Afrika a

U: Jo někdy někdy někdy někdy lidé dělají, že máme Severní Ameriku a Jižní Ameriku. Já to dělit nebudu. A to co víte všichni, co je na jihu úplně za kontinent.

ŽŽ: Antarktida.

U: Super, tak. Když se podíváte, já jsem vám tady vypsál tabulku s nejlidnatějšíma státy světa, co se týče počtu. Vidíte, že Čína. Vidíte to doufám.

ŽŽ: Ano.

U: Tak super. Čína má skoro 1,4 miliardy lidí. Jo? Kolik má Česká republika?

ŽŽ: 10,6 milionů?

U: Jo, plus mínus dáme 10 milionů, 10,5 jo? Docela nepoměr, že? Nevadí. Tak, koukněte se, že v té top desítce, těch nejlidnatějších států světa, je kolik států, které patří na asijský asijský poloostrov. Eh, na asijský asijský kontinent, pardon. Čína patří na asijský?

ŽŽ: Ano.

U: Indie?

ŽŽ: Ano.

U: USA?

ŽŽ: Ne.

U: Indonésie?

ŽŽ: Ano.

U: Brazílie?

ŽŽ: Ne.

U: Jste si jistí?

ŽŽ: Ano.

U: Dobré. Pákistán?

ŽŽ: Ano.

U: Bangladéš? Patří tam nebo ne?

ŽŽ: [nepřesvědčivě] Ne.

U: Tak super. Všichni si otevřete atlas na straně 84. Taak a koukněte se, jestli tam je Pákistán.

ŽŽ: Ano.

-
- U: Tak, supee, mluvili jste, že Bangladéš, tady jsem slyšel, že jeden říká ano, ostatní mlčeli. Zkuste najít Bangladéš na té mapě. Tak co, je tam ten Bangladéš nebo ne?
- ŽŽ: Je tam. Není tam.
- U: Není? Tak jo, takže já vám to zkrátím. Z těch 10 nejlidnatějších států světa, tam vlastně je hned 7 států, které jsou v Asii. Jo, což což vlastně potom je matematicky lehce spočitatelné. Vlastně proto má ta Asie 4,5 miliardy obyvatel. Jo? Takže všichni pojďme, jo, do toho pracovního listu si napište počet obyvatel té Asie.
- U: Tak, problém v té Asii, co se týče těch obyvatel je ten, že vlastně to obyvatelstvo, ten počet obyvatel neustále roste, jo. Tam roste roste obyvatelstvo, stále ten počet roste, a to je problém, který se snažila vyřešit Čína, tím, že tam mají politiku jednoho dítěte. To znamená, že v rodině může být jenom jedno jediné dítě. Což, kdo tu má sourozence?
- ŽŽ: [žáci se hlásí]
- U: Tak si představte, že byste byli sami. A kdo má staršího sourozence?
- ŽŽ: [žáci se hlásí]
- U: Tak byste tu nebyli. Jo, kdyby se to zavedlo u nás. Tak, teď si řekneme, kde kde je situováno to obyvatelstvo. Řekli jsme Čína, řekli jsme Indie, že jsou to ty nejlidnatější státy. No nicméně, když se podíváte na stranu 86, tak uvidíte, že ta největší hustota a největší počet těch obyvatel se situuje na východní, jihovýchodní a jižní části té Asie. Takže v klídečku, když budete vědět, se nebojte do toho pracovního sešitu napsat nejlidnatější státy a zároveň i ty oblasti.
- U: Na prezentaci vidíte ty oblasti. Tak, kde si myslíte, že bude to obyvatelstvo situováno? V horách nebo na pobřeží?
- ŽŽ: na pobřeží?
- U: Super, jo. To větší zastoupení obyvatel je na pobřeží a v těch nížinách a vlastně čím výš jdeme nebo když to tak vezmu obecně, když půjdeme do nějaké té zamrzlé pustiny, do těch tunder, nebo když půjdeme na pouště, do pralesů nebo do hor, tak když půjdete do takových oblastí tak to obyvatelstvo tam bude velmi zřídka. Taak, teď budete mít menší úkol. Určitě jste si všimli, že v tom pracovním listě máte mapu. Tak já doufám, že máte všichni pastelky. Taak, vaším úkolem bude, na té straně 84 v tom atlase, kde máte tu hustotu toho zalidnění, zkuste si vybrat prosím vás dvě pastelky, dvě tři pastelky, které mají stejný odstín. Třeba třeba půjdete od žluté, k oranžové, k červené, jo, nejlépe. A zkuste si vybarvit tu mapu stejně jako je na té straně 84-85. Jo pardon, 86-87. Když se dívám tady na ten atlas.
- ŽŽ: [žáci si vytahují pastelky a začínají pracovat]

Stopáž 21:59 – 26:59 (video 0001) a 0:00 – 1:00 (video 0002)

U: [25:45] Tak, zastavte se všichni. Já vás nechám ještě chvíličku kreslit. Ve chvíli, kdy to stopnu a vy to nebudete mít hotové, nic se neděje, dokreslíte si to doma, jo, podle atlasu. Tak super, pokračujte.

U: Takže jo, super, zastavte to kreslení, ať se pohneme.

Stopáž 1:01 – 10:00 (video 0002)

U: Na prezentaci vidíte mapu. Je to vlastně obdoba toho, co máte v atlasech. Akorát je tady využita bodová metoda. To znamená, že ta hustota je znázorněna body, jo. Čím víc bodů je vedle sebe, tím větší tím větší hustota toho zalidnění tam je.

U: Tak no, co se týče obyvatelstva, tak my si spolu řekneme něco o rasách. Věděl by někdo mi říct jaké máme druhy ras?

ŽŽ: [žáci se hlásí]

Ž: žlutou, černou a bílou.

U: Super, jo. Věděl by někdo, jak se tomu říká i trošku trošku jinak? Trošku vědecktěji než žlutá, černá, bílá.

Nevadí. Tak dobře jste řekli, nebo dobře si řekla ty tři hlavní. To je ta černá, žlutá, bílá. Super.

U: Trošku trošku z té mé vyšší míry vzdělání vám řeknu trošku, trošku pro vás něco možná nového, když jsem to teď tak zaregistroval. Tak, černé rase se jinak říká negroidní. Jo? Všichni znáte takovou tu hlášku, takže to je negroidní obyvatelstvo, negroidní rasa. Žluté rase se říká mongoloidní, tak a bílé rase což jsme my, se říká europoidní, jo. Tak ty už si naznačila, že máme nějaké ty míšence. Když my smícháme nebo no nějakým způsobem když se dva lidi smíchají. Smíchá se ten černoš s tou běloškou tak nám vznikne mulat. Když se zkříží černoš se šikmoočkou, tak nám vznikne zambo. Tak a ve chvíli, kdy se nám smíchá nějaké mongoloidní obyvatelstvo s naším europoidním, tak z toho vznikne mestic.

U: Já mám na další stránce pro vás připravené takové tři obrázky, kde jsou ti míšenci. Když jsem vám říkal žlutá a černá rasa se smíchá je to zambo. Které z těch tří obrázků si myslíte že to zambo může být?

ŽŽ: To nejvíce vlevo.

U: Černá a žlutá. Tak zkusíme tu jednodušší variantu. Když se smíchá černoš a běloš. Tak samozřejmě z toho nic nevznikne že jo. Musí to být černoška a běloš. Tak, který z těch tří může být ten mulat?

ŽŽ: Obama

U: Správně jo, mulat je Obama. To je typický. Zajímavé že víte prezidenta. Víte, kdo je náš prezident?

ŽŽ: Zeman, Milouš

-
- U: Uvidíme jak dlouho. Tak super, já vám to už ukážu. Taak, typickým takovým negroidním obyvatelstvem, které se smíchá s jo mongoloidním je zambo. Todlenc to je typický obrázek toho, jak vlastně ten míšenec vypadá. Jo, ve chvíli kdy se smíchá to žluté obyvatelstvo, mongoloidní s tou europoidní, tak ž toho vznikne mestic. Tam typické obyvatelstvo je třeba Paraguay. Jo, víte, kde je Paraguay? Víte? Nebo to ví jenom Viki?
- U: Dobře já vám řeknu, je to v jižní Americe. Ano, tak dobře, nechám vám minutku do pracovního listu si zase dopsat pár těch informací
- U: Tak, super, zastavte se, nebojte se, projedeme to spolu. Takže, které dvě hlavní rasy dominují v té Asii. Věděli byste?
- Ž: [ze zadní lavice] bílá a žlutá
- U: Bílá, žlutá, jo, takže pojďme, ti, co to mají špatně, což vidím, že to mají jenom v první lavici někdo špatně, že.
- U: Další otázka je: Jak se říká míšenci těchto dvou ras?
- ŽŽ: Mestic.
- U: Super, jo, mestic
- U: Tak, my se spolu podíváme ještě na oblasti, kde se ty rasy vyskytují. Tak, ta žlutá rasa je typická pro oblast východní a jihovýchodní Asie. Tak, na mapě vám teď ukážu, kde je ta jihovýchodní jihovýchodní a ta východní jo. Tak a ta europoidní, ta bílá rasa, tak ta je rozšířená, jak vidíte, od Indie na západ. Dokázal by mi někdo jít k tabuli a ukázat, kde je Indie?
- ŽŽ: [žáci se hlásí]
- U: Tak pojď.
- Ž: [Viki jde k tabuli] Indie se nachází tady.
- U: Tak a od Indie na západ.
- Ž: [Viki] To je tady.
- U: Jo, tím směrem. Děkuju.

37:00 – 48:30 (10:00 – 21:30)

- U: Tak my se posuneme trošku dál. Koukněte se prosím vás na ty obrázky, co tady jsou a zkuste mi...
- Ž: [Viki se hlásí a učitel jí vyvolává] Jsou to znaky náboženství.
- U: Super, tak jsem to nestihl ani říct. Chtěl jsem se zeptat, abyste zkusili říct co to znamená. Naštěstí víme, že to znamená teda nějaké ty symboly náboženství. Tak, my si nějakým způsobem v trošku rychlejším sledu projedeme to náboženství. Tak, první náboženství. Je

-
- typické pro oblasti Číny, Japonska a Thajska. Jsou tam mniši. A jejich já bych řekl guru, ale to je blbej název pro vás. Taková taková modla, po níž je vlastně nazvána nazváno to náboženství. Tak věděli byste, co to je za náboženství?
- Ž: Buddhismus.
- U: Tak, super. Buddhismus. Taak, ten buddhismus, tam je hlavním cílem dosažení té nirvány pomocí té meditace. To je ono proč oni ti mniši furt sedí, jenom medituju, medituju medituju medituju a myslí že je to nějakým způsobem, já bych řekl osvítí, ale neosvítí.
- U: Tak, další náboženství, které je typické pro jižní část Asie. Věděl by někdo, co to může být za náboženství? Tak, jednu jednu věc vám poradím, a to je že to náboženství nebo ti ti vyznavači mají posvátnou, jak řeku, tak posvátnou krávu.
- Ž: hinduismus [velmi potichu v přední lavici]
- U: Tak jo, slyším dobře, příště se mi ale přihlas, jo super. Je to hinduismus. Hinduismus je druhý je druhý je druhý nejrozšířenější, teď už skoro 3. nejrozšířenější náboženství na světě. Úkolem toho hinduismu je hledání nějakého osvobození. Samozřejmě duševního osvobození. Tam je problém v tom hinduismu, že to obyvatelstvo je děleno do kast. Věděli byste, co jsou to kasty?
- U: Pro vás bude nejlepší, když si řeknete v hlavě, že je to nějaká třída, tak jak tady máte třeba někdo někdo je chudý, někdo je bohatý, mezi tím je nějaký střed. Tak si představte, že ty kasty jsou tady tyhle ty skupiny. A když se narodíte do nějaké té a když se narodíte do nějaké té kasty, tak z ní nikdy nemůžete vyskočit výš ani níž. Na tom pravém obrázku vidíte člověka, který je v nějaké řece, jo? Je to ta posvátná řeka. Věděli byste název té posvátné řeky?
- ŽŽ: [žáci se hlásí]
- U: [vyvolává dívku v druhé lavici]
- Ž: řeka Ganga.
- U: Super, jo, řeka Ganga. Všimli jste si nahoře těch odpadků, které tam jsou v té řece? Docela paradox ne, na to že to je posvátná řeka. Oni oni mají v nějakém úmyslu, že ten ten hinduista, když tam skočí do té řeky a začne se umývat, tak se nějakým způsobem očistí.
- U: Taak, další náboženství. Máte tu tři obrázky. Tak, věděl by někdo, o jaké náboženství se může jednat?
- ŽŽ: [žáci se hlásí, jeden z nich je vyvolán] křesťanství.
- U: Super, jo, je to křesťanství. V té části v té části Asie jde hlavně o pravoslaví, což je jedna z větví. Pak máme co? Katolíky.
- ŽŽ: protestanty.
- U: protestanty, pravoslavné, správně. Tak, jo. Je to vlastně křesťanství všichni už víme, je to nejrozšířenější ve světě. Kniha je tam bible. A typická typická ta oblast v Asii, kde to

křesťanství je, je v Rusku, Izraelu, Izraeli pardon. A na Filipínách. Když se podíváte na mapu tak Filipíny jsou tady [učitel ukazuje na nástěnné mapě] Rusko máte tu, Izrael máte tady. Tak si vezměte, jakým způsobem se dostalo to náboženství. Jak se tady dostalo to křesťanství?

Ž: Z Evropy.

U: Jo, je to z Evropy. Díky mořeplavci, jmenoval se Magalhaes. Plul kolem světa, kolem dokola. A vlastně zde na těch Filipínách se zastavil na určitou chvíli a tam se vlastně nějakým způsobem začalo šířit to křesťanství. Taak.

U: Tak, poslední, momentálně na světě nejznámější náboženství, které tu je. Správně slyším, nahlas.

Ž: [Tomáš M.] Islám.

U: Tak super, je to islám. Typické pro ten islám jsou mešity, což jsou ty budovy, kde se modlí. A potom velmi typické je to jejich klasické oblečení, které vidíte, nejsou to ninja. Říká se tomu burka. Typickou oblastí pro ten islám je ta střední až jihozápadní Asie. Což na mapě je vlastně na tomhle tom místě. Jo, kde je ta Saudská Arábie, kde je ten Irán, jo a ostatní státy.

zvonění

U: No a posledním náboženstvím, které si spolu ukážeme dneska má typickou zeď nářků a tohle todle to je typický vyznavač tohoto náboženství.

U: [žáci se hlásí] věděl bys?

Ž: Já jo?

U: No jasne.

Ž: No já vím jen, jak se to náboženství jmenuje.

U: Tak jak.

Ž: Judaismus.

U: Tak vyznavač judaismu, věděl bys, jak se jmenuje ten člověk?

Ž: Žid.

U: Správně žid. Tak jo, tam je rozdíl oproti tomu křesťanství ten, že se tam uznává pouze starý zákon. Máte nový zákon, máte starý zákon. Taak, modlitby se dělají v synagogách. Jarmulky, věděli byste, co jsou jarmulky? To jsou takové ty srandovní čepičky, co se dávají tady, jo, na tu hlavu. Knězi jsou rabíni. A v symbolu mají Davidovu hvězdu.

U: My se teda spolu vrátíme k těmhle pěti obrázkům, těm symbolům. Tohle to..

[ukazuje rukou na tabuli a žáci vyjmenovávají náboženství]

ŽŽ: Křesťanství, islám, judaismus, hinduismus, buddhismus.

U: super. Tak, poslední věc, já vím, že zvonilo, ale chcu jednu věc, kterou mám, vám to ukázat jo jsou jazyky, kterými se tam mluví. Já vám teď pustím jeden jazyk, jestli to najede teda. Já vám pustím video, kde se mluví určitým jazykem a zkuste si odhadnout co to za jazyk je.

[zvukové stopy s jazyky]

U: Tak věděli byste. Tipli byste si, co to byl za jazyk?

Ž: hindština.

U: Byla jsi blízko, ale je to ta hebrejšťina. Víte, kdo mluví hebrejsky nebo čte hebrejsky?

ŽŽ: židi.

U: Tak správně jsou to židi. Tak, pustím vám ještě jednu. Pokud to teda půjde a tím bychom mohli dneska ukončit svoji hodinu.

ŽŽ: ruština, to je ruština.

U: Tak správně, jo, je to ruština. Ruština má x druhů. Jo, je to tatarština, vy se smějete ale doopravdy je je x dialektů, které prostě ruština má a v té Asii je dokonce 2 a půl tisíce jazyků.

U: Jo, takže takže já vám děkuju za dnešní hodinu. Prosím dopište si všechny ten pracovní list. Máte to dané a prezentaci nechám paní učitelce a budete vědět co příště. Děkuju.

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons Uveďte původ 4.0 Mezinárodní.
Pro zobrazení licenčních podmínek navštivte <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.